

www.e-rara.ch

**Xenophontis philosophi et historici clarissimi Opera, quae quidem
Graece extant, omnia**

Xenophon

Basileae, anno 1553

Universitätsbibliothek Basel

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-400>

Xenophontis de Cyri Minoris expeditione liber primus, Romulo Amasaeo interprete

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

Xenophontis de

CYRI MINORIS EXPEDITIO

NE LIBER PRIMVS, ROMVLO

Amasæo interprete.

DARIVS ex Parysatide filios duos suscepit: maiorem quidem natu Artaxerxen, minorē uerò Cyrum. Is cum graui affectus morbo, extremum à se diem nō longè abesse suspicaretur, utrunque filium cum è uita decederet, interesse cupiebat. Aderat tūc quidem Artaxerxes. Cyrus è prouincia, cui à patre præfectus fuerat, accersendus fuit: ei nanq; omnium qui ad Castoli campos conueniunt, imperium detulerat. Ac uenit ille quidem quamprimū cum Tissapherne, quem sibi amicum putabat, & Græcorum grauis armaturæ perditum trecentorum cohorte, quam Xenias Parrhasius ducebat. Mortuo uerò Dario, cum ei in regnum Artaxerxes successisset, Tissaphernes Cyrum apud fratrem criminatur, quòd ei insidias compararet: cui cum ille credidisset, Cyrum comprehendit. Eum tamen mater deprecatione sua, certæ necis periculo liberatum, in prouinciam remittit. Tunc Cyrus & periculi, & fraternæ contumeliæ indignitate grauitè commotus, deliberat quònam modo & à fratre deficiat, & eius etiam sibi regnum uindictet. Et Parysatis quidem mater, in hunc magis quàm in ipsum regnantem Artaxerxen, animi inclinatione propendebat. Ipse uerò Cyrus eorum quæ ad se à rege quacūq; de causa

uenissent, ita sibi animos conciliabat, ut amiciores multo sibi quam regi, dimitteret. Præterea curabat, ut barbari quos habebat apud se, boni bellatores essent, & eos sibi suo beneficio deuinciebat, & Græcorum copias quam occultissimè (quod scilicet regem imparatissimam adoriretur) ad se accersebat. Quoties itaque singularum ciuitatum præsidia recenseret, toties præfectis earum negocium dabat, ut è Peloponneso quamplurimos, quamq; lectissimos homines euocarent, simulans comperisse se eas Ionie ciuitates à Tissapherne clam sollicitari: quæ cum fuissent antea à rege Tissapherni traditæ, nuper ad Cyrum omnes, præter Miletum, defecerant. Cum enim Milesios Tissaphernes præsensisset nouas res moliri, ex consilij eius autoribus partim occiderat, partim exegerat. Hos cū Cyrus ad se confugientes excepisset, exercitu comparato, Miletum summa ui terra mariq; suscepta exulum causa, aggressus fuerat obsidere: quæ sanè obsidio, eius quoq; in no uo delectu dissimulationem facillè sustinebat. Quæ etiam de causa miserat Cyrus ad regem legatos, qui eum orarent, ut ei qui frater esset, mallet quam Tissapherni eas ciuitates parère: quæ quidem in re neque matris ei studium defuit. Atque his artibus regie suspitioni facillè occursum est. Cum enim putaret rex contra Tissaphernem à fratre copias comparari, non molestissimè ferebat eos inter se armis disfidere: præsertim uerò cùm tributi nomine, pro ijs quas diximus ciuitatibus, nihil minus quam Tissaphernes regi Cyrus penderet. Et Cyro alius etiam delectus habebatur in Chersoneso, quæ Abydi è regione est, ad hunc sanè modum. Clearchus Lacedæmonius domo eiectus, erat apud Cyrum in summo honore: à quo cùm

Darico

Daricorum decem millia accepisset, ex Chersoneso collecta manu, Thracibus qui supra Hellespontum sunt, bellum intulit. Quæ res quòd erat ex Græcorum commodo, ciuitates Hellesponti ultrò ei ad alendum exercitum pecunias conferebant: quare & hæc Cyro copię clàm confectæ sunt. Aristippus uerò Thessalus hospes eius, cum domi aduersariorum factione premeretur, ad Cyrum confugit: à quo cum pecuniã in bis mille mercenarios milites, & trimestre stipendium poposcisset, quòd ea se manu facile inimicis superiorem futurum confideret, Cyrus in quater mille, & mensium sex, ei stipendium detulit: hominemq; incitauit, ut negocium conficere maturaret, prius quàm ad se eum consultandi causa accerseret. Atque ita in Thessalia auxilia ex occulto Cyro alebantur. Eodem sanè tempore Proxenum Bœotium, bello in Pisidas sibi inensos stimulato, pro uetere amicitia rogauit, ut ad se cum quàm posset maximo militum numero ueniret. Sophænetum etiam Stymphalium, et Socratem Achæum hospites suos, belli eius nomine quod Milesiorum exulum causa contra Tissaphernem suscepisset, cum sua utrunque manu ad se euocauit: neque hi in officio non fuerunt. Cyrus ubi in superiorem Asiam mouere statuit, causam huius belli eam præ se tulit, quòd Pisidas finibus suis uellet eijcere: atque ob eam rem simulat omnia tum Græcorum, tum barbarorum auxilia se cogere. Tum Clearcho denunciat, ut ad se quas habebat copias, adducat. Aristippum admonet, ut pace cum ciuibus facta, ad se manum illam mittat. Xenie uerò Arcadi, quem ijs quos in ciuitatibus singulis habebat mercenarijs præfecerat, imperat ut ad se, firmatis tamen præsidio arcibus, cum suis omnibus ueniat.

Eos quoq; qui in Mileti obsidione occupati erant, ac ipsos etiam exules, sibi eius expeditionis socios adsciscit: quibus pollicetur confecto ex sententia quod tunc suscipiebat bello, non inquieturum se prius, quàm eos domum restituisset. Hi uerò minimè inuiti paruerunt: quippe qui Cyro fidem habebant, ac omnes quidem Sardeis armati conuenerunt. Xenias collectis omnibus ex urbibus, ad quatuor millia peditum grauis armaturæ: Proxenus cum mille & quingentis, & expeditis quingentis: Sophænetus grauis armaturæ mille: Socrates Achæus ferè quingentos adduxere. Pasion Megarensis cum septingentis militibus uenit. Hic & Socrates unà in Mileti oppugnatione fuerât. Atque hi quidem Sardibus præsto fuisse. Cùm hæc animaduertetet Tissaphernes, eumq; apparatus maiorem esse arbitraretur, quàm ut aduersum Pisidas cõparari uideretur, cum equitū quingentorū comitatu ad regem quàm potuit maximis itinerib. contendit. Vbi rem omnem rex cognouit ex Tissapherne, & ipse omnia ad bellū necessaria cõparat. Cyrus uerò cum ijs, quas enumerauimus copijs, Sardibus mouit. Inde per Lydiã tertijs castris, parasangas uiginti duas, quod est ad passuū millia octoginta octo, progressus, ad Meandrū amnem peruenit. Cuius cū esset latitudo duūm plethrorū, id est, passuū ferè quadraginta, erat tunc ponte, quem nauigia septem sustinebant, iunctus. Hunc cùm traiecisset, per Phrygiã primis castris tricies bis mille passibus confectis, ad Colossas uenit, celebrem urbem, magnā & opulentam: ubi cum dies septem cõmoratus esset, superuenit interea Menon Thessalus cum grauis armaturæ peditibus mille, cetratis: item quingētis Dolopibus, Aenianensibus, Olynthijs. Inde uerò

tertijis

tertijs castris passuum octoginta millia progressus, Celenas uenit. Vrbs hæc Phrygiæ est, ampla, frequens & locuples. Hic Cyri regia fuit, in qua horti feris refertissimi, Celenæ Cyri
 quas in equo insectabatur, quoties seipsum & equos ex-
 ercere uellet. Medios hortos Mæander perlabitur, eiusq; regia.
 fontes in ipsa regia sunt. Idem amnis oppidum quoq; præterfluit. Est etiam regis ipsius Celenis regia, in ædito & situ ipso munito loco, sub arce, ad Marsyæ fluminis fontes. Marsyas etiam urbem præterfluens, in Mæandrum intrat: eius est latitudo pedum uiginti quinque. Hic Apollinem ferunt à se in tibiariũ certamine uicto Marsyæ cutem detraxisse, eamq; in antro ubi fontes sunt, suspendisse, atq; ex ea re flumini nomen inditum. Hoc in loco Xerxen traditum est, cum clade accepta ex Græcia retrocederet, regiam hanc & arcem munisse. Illic Cyrus triginta dies commoratus est: intra quos Clearchus Lacedæmonius exul, cum peditibus grauis armaturæ mille, & Thracibus cetratis octingentis, Cretensibus sagittarijs ducetis, est eum assequutus. Per eosdem etiam dies Sosias adfuit Syracusanus, cum grauis armaturæ peditibus mille, & cum totidem Sophænetus Arcas. In ijs quos antè diximus hortis, Cyrus Græcorum censum habuit. Censa sunt grauis armaturæ pedites XI. millia, cetrati plus minus bis mille. Hinc secundis castris pass. XL. millia processit ad Peltas celebre oppidũ, ubi dies item tres mansit. Ibi Xenias ludos fecit, Lupercalia: uictoribus præmia suere strigiles aureæ. Eos ludos ipse etiam Cyrus spectauit. Hinc secundis castris millibus passuum XLVIII. confectis, Ceramuntem uenit. Ea urbs nobilis est, in Mysiæ finibus. Ab hac tertijs castris millibus passuum CXX. ad Caystri campos,

quæ ciuitas et ipsa frequens: hic dies quinque substitit.
 Quo in loco cum militi trimestre iam, atque eo maius stipendium deberetur, urgebatur quotidie Cyrus à multitudine, quæ ad eius fores conueniebat. At ille flagitantes spectabat: neque tamen animi solitudinem dissimulare poterat, quippe qui neutiquam, cum haberet, pensionem differre solitus esset. Interea Epyanaxa, Syennesis Cilicum regis uxor, ad Cyrum uenit, à qua magnâ creditur pecuniam accepisse: quatuor mensium certè mercedem militibus dissoluit: ac eam quidem Cilicum & Aspendiorum satellitum comitatus deduxerat. Vulgò quidem ferebatur, cum Cyro eam congressam. Hinc secundis castris passuum XL. millia progressus, Thymbrium uenit: ciuitas & ea celebris. In ipsa quæ huc ducit uia, fons ostenditur, qui Midæ dicitur: quem Midam Phrygum regem uino miscuisse proditum est, cum ad se* Silenum pellexit. Hinc secundis castris millium passuum XL. itinere, ad frequentem urbem Tyriam peruenit: quo in loco dies tres commoratus, cum interea Cilissa ut exercitum sibi ostenderet uniuersum rogasset, Græcorum ac barbarorum copias in proximo campo hoc modo recensuit. Græcis imperauit, ut suo ritu aciem instruerent, ac suos quisque produceret. Illi in cornua diuisi, quaterni constiterunt. Dextrum Menon tenuit: in læuo suos Clearchus habuit: in media ceteri duces acie steterunt. Spectauit Cyrus barbaros primum: atque hi quidem in cateruas ac centurias descripti processere: Græcos deinde: ipse curru præteruectus, Cilissa uerò plaustro curuli. Erant omnibus ærea galeæ, puniceæ tunice, ocreæ, & scuta ad splendorem deterisa. Cyrus omnia conspicatus, currum ante aciem sustinuit, ac Pigretem interpretens

*In Græco
 est, Satyrum.

pretem misit, qui Græcorum ducibus suo nomine denunciarer, ordinibus imperarēt, scuta ut proijcerent, ac quasi impressionem facerent, ita promouerent. Atque hi quidem militibus quod factū opus esset, significarunt. Quare ubi classicum cecinit, cuncti proiectis scutis, cum clamore promouerunt. Inde cū celerius cum clamore progredierentur, factus est sua sponte militum cursus ad tentoria. Ibi cū barbaris alijs sanè multis incesit metus ac trepidatio, tum Cilissa ex curuli plastro se in fugam dedit: forensis uerò omnis multitudo mercibus relictis dilapsa est: at Græci se cum risu intra tabernacula recepere. Regina speciem ac ordinem exercitus est uehementer admirata. Ac Cyrus quidem magnam cepit uoluptatem, cū Græcos animaduertit tantopere à barbaris metui. Progressus hinc tertijs castris millia pass. LXXX. ad Iconium, quæ extrema Phrygiæ urbs est, uenit: in qua triduum commoratus, inde per Lycaoniam quintis castris nonagintaduūm millium passuum iter fecit. Agrum uerò eius regionis uniuersum, ut hostilem, Græcis diripiendum tradidit. Hinc Cilissam ea uia, quæ breuissima uisa est, Menonis Thessali cohorti, ipsiq; Menoni, in Ciliciam deducendam committit. Ipse cum reliquo exercitu quartis castris millibus passuum C. confectis, per Cappadociam Danam, quæ frequens, ampla & opulenta urbs est, peruenit. Hic quoque triduum est commoratus: atque interea Megaphernem Persam hominem, regis purpuratum, & alium quendam, summo inter regios præfectos loco, eo nomine quòd sibi insidias fecissent, interemit. Hinc Ciliciam inuadere conantur. Angusti sunt ad eam aditus, tranes uehementer arduus, & uix singulis

plaustris peruius: quem certè agmen nullum, si quis prohibeat, ulla uia superare possit. Ac tunc quidem Syennesis summis in iugis aditus eos custodire ferebatur. Quare in campis Cyrus diem unum constitit: postero uerò die cùm renunciatum esset, Syennesin, ubi animaduertisset intra montes Menonem in ipsa iam Cilicia cum suis constitisse: audisset etiam Tamon, cum Lacedæmoniorum, Cyriq; ipsius triremibus ex Ionia profectum, ad Ciliciam appropinquare, è montibus præsidium deduxisse, sine ullo negotio in montes ascendit: ubi deserta Cilicum castra conspicatus, descendit in latè patentés campos, amœnos & irriguos, ac omnifarijs arboribus & uitibus confitos: sessami uerò, panici, milij, tritici, ordei, feracissimos. Eos arduus ab una maris ad alterã partem, & præruptus mons amplectitur. Hinc cùm millia pass. C. castris tertijs promouisset, Tarsum uenit: magna & opulenta est Ciliciæ ciuitas, & in eadè Syennesis Cilicum regis domus: mediam urbè præterlabitur Cydnus amnis, cuius est latitudo pass. XL. Ac urbe quidem cum Syennesi ciues omnes deserta, se in montiũ castella receperant: soli remanserant caupones: neq; hi se loco mouerant, qui Solis & Ipsi ad mare habitabant. Epyanaxa quidem Syennesis uxor, quinq; ante Cyrum diebus Tarsum peruenerat: in quibus quã in plana è summis montibus descensus erat, manipulos duos de copijs suis Menon amiserat, quos populabũdos erant qui dicerent à Cilicibus cæsos: alij uerò aiebant, in extremo agmine relictos, suos assequi nequisse, quòd scilicet à uia aberrassent, itaq; palantes interemptos. Fuere qui desiderati sunt grauis armaturæ C. Reliqui cùm Tarsum uenissent, ira ob amissos cõmitones incensi, oppidiũ ac ipsam

regiam

regiam diripuere. Cyrus primum urbem ingressus, misit qui Syennesin ad se euocarēt. At ille quòd diceret, eam sibi cautionem semper fuisse, ne ad eos accederet, quibus se infirmiore esse putaret, non prius cum Cyro congredi uoluit, quàm & uxoris suasu adductus, & fide à Cyro data confirmatus esset. Cùm essent itaque multa inter se colloquuti, Syennesis Cyro magnam pecuniam ad exercitum alendum dedit. Cyrus illi uicissim munera quæ regibus eximia esse consueuerunt, equum cum freno aureo, aureum item torquem, Persicum uestitum. Ad hæc, in posterum tutos fore ei à suorū populationibus fines recepit, mancipiaq; redditurū se, ubicunq; ea essent reperta. Hoc in loco Cyrus dies XX. commoratus est, cùm milites iam suspicantes se contra regem duci, recusarent longius progredi: neq; enim se eo nomine conductos aiebant. Hic Clearchus suos ui impellere conatus est: at illi & eum, cùm iam agmen duceret, & in iumenta lapides coniecerunt: quo factū, ut penè lapidibus obrueretur. Quare cùm iam planè intelligeret se nihil ui profecturum, suos ad concionem uocauit: ac prius cùm diu stans collachrymatus esset, cum magna militum admiratione ac silentio, ad hunc deinde modum loquutus est: Nihil est milites quod miremini, si animi angor propter præsentem rerum statum. Cyrus mihi quidem hospes est: is mihi exulanti & alios honores habuit, & Daricorum X. millia largitus est: quam ego pecuniam neq; in commoda, neq; in uoluptates proprias effudi, sed eam uniuersam inter uos diuisi. Et primū cum Thracibus bellum gessi, quos uobiscum unā, suscepta Græciæ causa, armis sum persequutus: ac eos Græcis colonis agrum eripere conantes, è Chersoneso eiecimus. Vbi

Clearchi
oratio.

uerò me Cyrus ad se euocauit, uobiscum ad eum ueni, ut
 cùm qua in re opus esset, ille me adiutore uteretur, pro
 multis in me meritis gratiam ei referrem. Iam uerò cùm
 refugere uos hoc iter animaduertam, ac mihi horum alte
 rutrum necesse sit, uel ut uos prodam, Cyri amicitia utar:
 uel ut eum spe sua frustrer, uobiscum abeam: etsi haud
 scio, an iustum cuiquam meum hoc factum uideri possit,
 certum est tamen uos illi antepone, & uobiscum quen-
 cunque casum fors tulerit, æquo animo pati. Neque me
 quisquam iurè criminabitur, quòd cùm Græcos ad bar-
 baros duxerim, Græcis planè proditis, barbarorū amicitiam
 sim sequutus: uerùm cùm uos neq; audire me, neque
 sequi uolueritis, ego uos sequar, ego uobiscum quicquid
 ceciderit, feram. Vos ego mihi patriam, uos amicos, uos
 socios esse arbitror: uobiscum ego ubicunque fuero, egre-
 gium me fore, & honoratum confido: à uobis si deseror,
 ne esse quidem possim, nedum aut amicum iuuare, aut ini-
 micū ulcisci. Quare eo animo uos esse uelim, ut me, quo-
 cunque uos duxeritis, uenturū putetis. Hæc cùm dixisset,
 milites, quòd negasset se illis inuitis aduersus regem pro-
 fecturum, eius orationē magnopere approbarunt. Quo-
 circa à Xenia & Pasionè amplius bis mille, cum armis &
 iumentis ad Clearchi tabernacula transieunt. Hic Cyrus
 magna solitudine ac molestia ex re inopinata affectus,
 Clearchum ad se accersi iubet: ille palàm quidem se itur-
 rum negat: clàm uerò certum ex militibus suis nuncium
 mittit, ac Cyrum bono animo esse iubet, quòd uti expedi-
 ret, omnia euentura consideret, se modò iterum accersere-
 ret. Quo factò, ille iterum se uenturum negauit. Atque è
 re nata uocatis cùm suis, tum aduentitijs ad concionem,
 in hunc

in hunc modum uerba fecit: iam, milites, nihil plus hercule nos à Cyro, quàm illum à nobis expectare æquum est: neque enim nos illi milites, qui scilicet cum non sequimur, neque ipse nobis iam stipendium pendet. Atque eum quidem planè scio se à nobis existimare iniuria affectum esse: quare cum accerserit, nullo pacto ad eum mihi cundum putauit: pudet enim me (quod caput est) quòd mihi conscius sum, illum prorsus à me deceptum esse. Deinde uerò & illud timeo, ne cum me cõprehensum tenuerit, meam in se iniuriam iusta uindictæ pœna. Ut res igitur se nunc habet, non patitur tempus ut somno nos demus, & ipsos nos ut negligamus: uerum pro re atq; tempore consilium capiendum, quò aut si hic manendum putamus, quamminimo cum periculo maneamus: aut si discedendum, quàm tutissimè abeamus, atque interea nobis ut commeatus suppeditent. Neque enim hi si desint, aut militis, aut ducis opera, quicquam proficere possit. Et Cyrus sanè, ut cui amicus est, omni officij genere cuius facile præstat: ita est, cui inimicus extiterit, hostis acerbissimus. Habet præterea eas, cum terrestres peditum atque equitum, tum maritimas copias, quas omnes æquè cernere ac nosse possumus: neq; enim, ut mihi uidetur, ita longè ab eo consedimus. Quare tempus monet, ut quod quisque factu optimè ducat, id in medium afferat. Cum dicendi finem fecisset, surrexerunt ex eo numero militum, partim qui pro animi sui sententia uerba fecerunt, partim uerò qui à Clearcho subornati, demonstrabant quæ esset rerum omnium difficultas futura, uel manerent, uel discederent sine Cyri consensu. Ac unus ex his simulans se festinare quamprimum in Græciam proficisci, dixit: Si Clearchus dux esse

Clearchi
oratio.

recusaret, alios quamprimùm duces deligendos, commeatus curandos (erat autem in barbarorum castris forum) reliqua omnia comparanda: mittendos item qui à Cyro nauigia poscerent, quibus in patriam reueherentur: ea si dare nollet, ducem daret, qui per amicorum fines reduceret. Quòd si nunc etiam se daturum negaret, occupanda esse quamcelerrimè montium iuga, ne scilicet aut Cyrus, aut Cilices, quorum paulò antè, inquit, opimam prædam asportauimus, detrimento nos ullo afficiant. Hæc ille. Tunc Clearchus unū hoc addidit: Me quidem iubeat nemo hoc imperium capessere: multa enim occurrunt, quam ob rem id mihi nullo pacto censeam faciendum. Ei tamen quemcunque uos imperatorem delegeritis, pro facultate mea parebo, ut me intelligatis non faciliè cuiquam hominū etiam parendi scientia cedere. Alius deinde eius stultitiam reprehendit, qui naues à Cyro petendas censuerit, tanquam uerò aliam ille classẽ comparare non posset. Nam quid absurdius, inquit, quàm ab eo ducem petere, cuius nos expeditionem, quantum in nobis est, irritam facimus? Sed fidem Cyri duci habeamus, quis prohibeat quin iubeat Cyrus iuga montium occupari? Ego quidem & naues quas ille nobis dederit, non medijsfidijs libenter conscenderim, quòd scilicet iure timeri possit, ne cum ipsis nos triremibus demergendos curet. Cur etiam non timeam, quem mihi dederit ducem sequi? quasi nos ille eò compingere non possit, unde nulla sit exeundi potestas. Ego uerò, inuito si Cyro abeundum sit, quam occultissimè discedendum putarim. Sedenim hæc mihi planè nugatoria esse uidentur: quin potius cum Clearcho idoneos homines ad Cyrum mittimus, qui percontentur, quæ in re opera nostra

uti uelit. Quòd si intellexerimus, à nobis illum nihil plus quàm antea à cæteris conductitijs postulare, censeo sequamur, neque deteriores ijs simus, qui cum illo antè hoc iter ingressi sunt. Sin res maior, maiorisq; periculi ac laboris, quàm adhuc fuerit, uideatur: aut ille nos, se ut sequamur adducat, aut si nobis id persuadere nō potuerit, salua amicitia nos abire sinat. Sic enim aut amici ac libentes sequemur, aut tuti discedemus. Ac quid ille quidem ad hæc responderit, legati renuncient: nos uerò tunc ex ipsa re consilium capiemus. Huius est omnibus probata sententia, ac statim delecti sunt, qui cum Clearcho ad Cyrum profecti, quæ à suis mandata acceperant, exposuerunt. Ad ea ille respondit: Audisse se Abrocomā hostem suum ad Euphratem annem esse, quò possit dierū XII. itinere perueniri: eò se igitur iter habere, ubi si hominem assequatur, de eo se supplicium sumpturū: sin effugerit, eo ipso in loco consilium de reliquo, inquit, capiemus. Hæc legati suis renunciarunt. At illi, tametsi suspicabantur se aduersus regem duci, decreuerunt tamen sequi: stipendium tantum postularunt. quibus Cyrus pristinae mercedis sesquiplū daturū recepit, nempe ut pro Darico, sesquidaricum menstruum acciperent. Quòd eos uerò aduersus regem duceret, ne tum quidem uulgatum est. Post hæc secundis castris M. pass. XL. progressus, ad flumen Pharon uenit, quod quidem in latitudinem pass. LX. patebat. Inde primis castris M. pass. XX. ad Pyramum, huius nihilo minor stadio latitudo: à quo castris secūdis LX. M. pass. confectis, Issum, quæ Ciliciæ extrema ciuitas est, maritima quidem ea et opulenta, peruenit. Ibi triduum cōmoratus est: per quos dies ex Peloponneso naues XXXV. quarum erat nauar

chus Pythagoras Lacedæmonius, præstò fuere. Dux earũ
 Tamus erat Aegyptius, qui ab Epheso Cyri etiam naues
 XXV. adducebat, quibus ille Miletũ obsederat: quòd ea
 scilicet ciuitas Tissapherni se cõiunxerat, aduersus quem
 Tamus Cyro auxiliũ tulerat. Fuit in illis nauibus à Cyro
 euocatus Chirisophus Lacedæmonius, cum DCC. grauis
 armaturæ militibus, quibus ille Cyri auspicijs imperabat.
 Ac naues quidem proximè ad Cyri prætoriũ appulerũt.
 Eo in loco Græci CCCC. grauis armaturæ, qui Abroco-
 mæ stipendia faciebãt, ab eo ad Cyrũ transiere, & cum eo
 aduersus regem profecti sunt. Hinc Cyrus castris primis
 pass. XXV. M. confectis, ad Ciliciæ ac Syriæ portas per
 uenit. Harũ citeriores muros, qui Ciliciæ finis est, Ciliciũ
 præsidium à Syennesi cõstitutũ custodiebat: ulteriores, regis
 ipsius præsidium tenere dicebatur. Interfluebat annis cui
 Cerso nomẽ, cuius erat XX. pass. latitudo: medium utro-
 rũq; murorum interuallũ triũ erat stadiũ: ui quidẽ insu-
 perabilis locus: nam angustissimus erat trãsitus: muri ipsi
 ad mare pertinebãt, quibus ardua & prærupta immine-
 bant saxa. In utrisq; muris portæ erãt singulæ. Hæ fece-
 runt angustia, ut naues Cyrus accerferet, quòd transmissis
 intra & extra portas armatis, si quos offendisset qui Sy-
 riæ portas præsidio tuerentur, ijs ui pulsus, loci difficulta-
 tem superaret: neq; uerò dubitabat, quin Abrocomas, qui
 magnũ exercitũ haberet, esset eos aditus defensurus. At ille
 ubi primum Cyrũ accepit Ciliciã iam tenere, deserta Phœ-
 nice, ad regẽ cũ triginta millib. hominũ, quos in armis ha-
 bere dicebatur, se recepit. Ingressus igitur Cyrus, nullo ne-
 gocio per Syriam primis castris M. pass. XX. itinere, ad
 Myriandrum, celebrem & maritimam Phœnicum ciui-
 tatem

tatem cōtendit. Erat hic locus totius oræ emporium, quò tunc onerariæ naues quamplurimæ appulerant. Hic Cyrus dies VI. commoratus est. Hinc Xenias Arcadum dux, & Pasion Megarensis, optima rerum suarum parte in nauim imposita, clam soluerunt. Id multi ex indignatione factum interpretati sunt: quòd milites qui ab ipsis, simulato in Græciam reditu, ad Clearchum persugerant, quòd aduersus regem proficisci nollent, Cyrus eos à Clearcho detineri pateretur. Cùm itaque se ex omnium conspectu eripuissent, rumor increbuit, triremibus eos Cyrum persecuturum. Ac alij quidem, ut capti perfidiæ pœnas darent cupiebant: alij ne caperentur timentes, eorum uicem dolabant. Hic Cyrus uocatis ad se ducibus, in hunc modum uerba fecit: Xenias nos & Pasion deseruerunt. Ne tamē putent se aut persugisse, cùm me non fugiat quòd abeant: neque effugisse, cum triremes mihi non desint, quibus eorum nauigium capere possim. Sed enim neutiquā eos persequar: neq; committam ut me criminari quisquam possit, quòd quantisper mecum quis est, eo utor: ubi discedere statuerit, aut captum multem, aut sua eum pecunia spoliem: uerum impunè abeant: facile enim patior eos intelligere, maiore me in illos æquitate, quàm illos in me fide, uti. Quin & cùm eorum liberos & coniuges Trallibus obsides habeam, nō tamen illis per me carebūt: uolo enim eos pristinis in me illorum officijs condonatos. Hæc Cyrus. At è Græcis multi, qui antea expeditionem eam grauius tulerant, uirtute eius perspecta, libentius multò atque alacrius consequuti sunt. Hinc Cyrus quartis castris M. pass. LXXX. ad Chalon amnem progreditur. Huius est latitudo pass. XX. magnis uerò ac mansuetis piscibus

Videtur legisse *refertissimus est, quos Syri* sacrosanctos habent, eosq;*
théas, cum lega- uiolare æquè ac columbas, nefas putât. Vici in quibus ca-
tur théas, hoc est, stra posuerât, Parysatidi in sumptus fuerât attributi. Eo
 deos. ex loco quintis castris M. pass. CXX. itinere, ad Darada
 cis fontes uenit: patet is quâ latus est, pass. XX. Erat hîc
 Belesis Syriæ prætoris regia, atq; in ea horti maximi ac
 elegantissimi, atq; omniû quæ ferunt anni tempora fru-
 ctuum feracissimi. Hos Cyrus succisis arboribus uastauit,
 ipsamq; regiã exussit. Tertijs deinde castris M. pass. LX.
 progressus, ad Euphratem amnem peruenit, cuius latitu-
 do stadium est III. Proxima fluuius est magna & opulen-
 ta urbs, Thapsacus nomine, ubi dies quinque Cyrus com-
 moratus est. Atq; eo primum in loco accersitis ad collo-
 quium ducibus, Babylonem se aduersus regem ipsum con-
 tendere confessus est: quod ut militibus quisq; suis denun-
 ciaret, imperauit, eisq; persuaderet ut sequerentur. Illi uo-
 cata concione rem exposuere. Tum milites grauitèr com-
 moti sunt, quòd suos duces putarent, cum id antea multò
 rescissent, se de industria celasse: se uerò sequuturos nega-
 bant, nisi idem sibi stipendij daretur, quod ijs Græcis an-
 tè datum scirent, qui Cyrum ad patrem deduxerunt, cum
 præsertim nulla illis fuisset proposita pugna, nèpe quòd
 Cyrum pater accersisset. Tum Cyrus singulis argenti mi-
 nas quinq; cum peruenissent ad Babylonem, se daturum
 recepit: stipendium uerò quantum iam præfinisset, usque
 dum in Ioniam eos restitutos curasset. Atque huic quidem
 conditioni acquieuerunt reliqui. Menon uerò, dum an-
 ceptus esset adhuc omnium deliberatio, neque constaret Cy-
 rum sequuturi essent nec ne, ita suos est alloquutus: Si me
 audiatis, milites, neque periculo, neque labore quàm cæ-
 ter

teri maiore efficere potestis, ut Cyrus uobis maiorem quam cæteris honorem habeat. Quid igitur faciendū cen-
 seo? Nempe quoniam Cyrus nunc à Græcis, ut se aduersus
 regem sequantur, uehementer contendit, nos ultrò Eu-
 phratem transmittamus, atque id antequam cæteri Cyro
 quicquam in alterutram partem respondeant. Nam si se-
 qui decreuerint, nos illi autores fuisse uidebimur: nobisq;
 Cyrus, cum ei tantò maiorem alacritatem præstiterimus,
 gratiam & habebit, & referet, quod prolixè ut alius qui-
 uis, facere consueuit. Sin illi secus statuerint, uniuersi do-
 mum reuertemur. Ac tunc quidem nobis, ut quorum sit fi-
 dem atque officium expertus, utetur præ cæteris: ac uos,
 siue præsidiorum præfecturas, siue cæturiatus, siue aliud
 quid ex cōmodo uestro poposceritis, omnia uobis de eius
 beneficentia polliceri poteritis. Hæc illi facillè approba-
 runt, ac prius quam cæteri Cyro respōsum darent, trans-
 miserunt. Id ubi Cyrus cognouit, magnam cepit uolupta-
 tem, statimq; Glun misit qui hæc nunciaret, habere se iam
 quod in illis summopere laudaret: sibi uerò magnæ curæ
 fore, ut ab illis laudem mereretur, uel se non amplius Cy-
 rum putarent. Quibus sanè uerbis milites hi ad magnam
 spem erecti sunt, ac ut Cyro omnia felicissimè euenirent,
 optabant. Menoni quidem ipsi magnifica dona misisse se-
 rebatur. Post hæc & ipse flumen traiecit, què uniuersum
 agmen consecutū est: neq; uerò quisquam est altius quam
 ad pectus immersus, cum Thapsaceni affirmarent, nemi-
 nem antè tam facillè potuisse eum amnem pedibus trāsmit-
 tere. Nauigijs enim alios traicere solitos, quæ Abroco-
 mas in ipsa fuga exusserat, quò Cyro transcundi siculta-
 tem eriperet. Quare id diuinitus factū interpretabantur,

Menonis consi-
 lium astutum.

quasi ipse annis se Cyro regnatura submitteret. Inde nonis castris per Syriam M. pass. CC. itinere ad Araxem annem peruenere. Hic uici erant complures frumento uinoq; refertissimi, in quibus dies III. frumentandi causa commorati sunt. Hinc per Arabiam, Euphrate ad dextram relicto, quinis castris M. pass. CXL. iter per desertata loca fecere. In hoc quidem spatio campi late in equoris modum patebant, absinthij ex omni parte plenissimi: sed in his & alia sylua, uel calami, uel cuiusuis fruticum generis, odore nihil ab aromatis differabat. Arbor omnino nulla, ferarum ac syluestrium auium aliquot genera, onagri, struthiocameli, otides, capreae, quas equites nonnunquam bestias insectabantur. Onagri quidem cursu equos facile superabant: cumque iam ad eos equites proximè accessissent, ad cursum illi incitabantur: resitabant deinde cum abessent longius, atque ita saepius iterata fuga equitem fallabant: neque capi ulla ratione potuissent, nisi eos equites diuersis ex partibus urgentes, medios exceperunt. Erant eorum carnes sapore nihil ferè à ceruinis differentes, molliores aliquanto. Struthiocamelum nemo omnino capere potuit: tam longè enim & pedum pernitate, & alarum quasi uelificatione promotebant, ut statim equites desperata praeda insequi destinerent. Otidas uerò, si quis eas celeriter inuadat, licet capere: nihilo enim quàm perdices longius prouolant, & fatigantur celerrimè. Sunt autem carne multò suauissima. Hinc profecti, ad eiusdem regionis fluuium perueniunt, Mascam nomine, passuum uiginti latitudine patentem: ad hunc urbs fuit, illa quidem magna, sed deserta, cui Corsote nomen, quam annis ipse undique circun-

Onagri.

circumfluebat. Hoc in loco exercitus triduum frumentandi causa comoratus est. Mox castris decimistertijs M. pass. CCCLX. per deserta progressus, ad dexteram Euphrate relicto, ad Arabiae portas peruenit. Eo interuallo quamplurima iumeta fame perierunt: neque enim aut pabulum, aut arbor ulla uspiam inuenta. Tota siquidem regio uasta usquequaque et inanis. Incolae asinarias molas circa flumen cadunt, excusasque Babylonem deportant, iisque uenditis coempto frumento famem leuant. Ac tunc quidem frumenti inopia uehementer exercitus laborabat, neque erat unde emi posset, nisi forte ex Lydiae foro, ab ijs barbaris qui sub Cyri erant imperio: ubi singulae farinae capides quaternis siclis uenibant: et siclus obolis septem et semis mutatur: capides binos Atticos choenicas capiunt: carnibus itaque milites se sustentabant. Et horum sane castrorum sive re non parum longa interualla, dum ad irrigua loca et pabuli feracia festinarent. Hic angustam et lutulentam uiam, et idcirco plaustris multo iniquissimam offenderunt: substitit itaque eo in loco Cyrus cum optimis quibusque et potentissimis suorum. Glun uero et Pigreta iussit, cum barbarici exercitus parte plaustra praese agere: quod cum illi quasi indignantes lentius facerent, Persarum nobilissimis id negocij dedit. Ibi nonnullum potuit officij documentum spectari. Abiectis enim protinus purpureis amiculis, eum quisque in quem incidit locum obtinuit: atque inde quasi de magna uictoria propositum certamen esset, in aduersum tumulum subiere. Horum multi cum preciosis tunicis et pictis femoralibus, nonnulli etiam cum aureis torquibus et armillis, in medium se lutum coniecerunt, atque inde opinione celerius, plaustra suis quasi humeris exportarunt. Res au-

tem ipsa facile indicabat, Cyrū plurimū in celeritate spei positum habere, quippe qui nusspiā, nisi fortè commectus, aut necessarij cuiuspiam negocij causa moraretur, existimaretq; quantò magis properasset, tantò se imparatiorē regem offensurum: quò uerò plus temporis in itinere consumpsisset, eò copijs fore regium exercitū instructiorem. Neq; omnino attentius cogitanti non erat facile intellectu, regis imperium finium magnitudine, atque hominum numero plurimū pollere: propter locorū autem longinquitatem, ac dispersas opes, celeritate facile superari posse. Erat trans Euphratē magna et opulenta ciuitas, cui Charmande nomē: ibi miles quæcunq; opus fuit, mercatus est. Et ad eam sanè ad hunc modum traiciēbāt: In pelles eas, quibus tabernacula cōtegebantur, fœnum insuebant, suturisq; arctè iunctis, ne aqua posset ad festucas peruadere, his culcis pro ratibus, Et ad transmittendū, Et ad cōportandum utebantur: Et erat sanè in ea regione uini ex palmulis, ac panici maxima copia. Hoc in loco orta inter duos milites, alterum Menonis, Clearchi alterum cōtrouersia. Clearchus Menonis militem iudicio suo damnatū plagis mulctauit. Ille cū se ad suos recepisset, eos in Clearchum uehementer incendit. Ac eodem die ad eam amnis partem, unde traiciētes soluebant, uenit Clearchus, atq; inde foro perlustrato, equo uehens, ad sua se tentoria cum paucis comitibus per Menonis exercitum se recepit, absente Cyro. Cū enim in extremo agmine iter faceret, nōdum ad eum locū peruenerat. Hic unus de Menonis cohorte, ut fortè ligna diuidebat, transeuntem Clearchū confpicatus, in eum bipennem cōtorsit, quem sanè nō attigit: sed alius subinde atq; alius, deniq; tota multitudo magno

cum clamore lapides in eum cōiecere: is tamē ad suos incolumis effugit, mox ut arma caperēt imperauit, ac grauem quidem armaturā, scutis ante genua proiectis, in subsidijs manere iubet. Ipse cum Thracibus & equitibus, quos in sua cohorte habebat suprā XL. profectus, Thracas de improviso in Menonis tentoria immisit: ibi omnes conterriti, quin & Menon ipse subita re percussus, ad arma accurrit. Multi uerò incerti quid agerēt, trepidabāt. Tum Proxenus, qui suum grauis armaturæ ordinem nondum dimiserat (ut in postremis iter fecerat) in medios scuta proijci iubet: Clearchū obsecrat, ut ista facere desinat. Is enim uero uehementer indignari, quòd cum paulò antè penè lapidibus obrutus esset, suā ille iniuriā adeò leniter ferre uidetur. Iubet itaque eum de medio recedere. Superuenit interea Cyrus, qui ubi rem audiuit, armis sumptis, cum paucis, de multis, qui circum ipsum erant, in medium processit, atq; ibi, Clearche, inquit, & Proxene, cæteriq; qui nunc adestis Græci, planè quid agatis nescire uidemini: nam si ullam inter uos pugnam cōmittitis, existimare debetis eodem hoc ipso die me prius, uos ipsos deinde nō multò post ad internicionē cæsum iri. Quos enim in partibus nostris barbaros esse uidetis, ij uniuersi re inclinata, pro rege cōtra nos dimicabunt. Hæc cum Clearchus audisset, impetum compressit, & utraq; pars armis positis ad suas se cohortes recepit. Hinc uerò cum procederent, ex equorum uestigijs cæterisq; signis coniecturam faciebant, fuisse in illis locis globum plus minus equites bis mille. Et hi quidē in ea loca cum excurrissent, quā Cyrus transiturus erat, & pabulum, & quicquid aliud usui futurū esset, exusserant: ibi Orontes Cyro insidias cōparat. Erat hic regi ge-

nere proximus, rebus uerò bellicis inter Persas cumpri-
 mis clarus, ac bellum quidem antea Cyro intulerat: sed in-
 fidem ab eo iam receptus pollicetur, sibi si Cyrus mille e-
 quites tradidisset, eas equitū turmas quæ igni omnia cor-
 rupissent, aut insidijs circumuentas se necaturum, aut ex
 ijs equitib. quamplurimos uiuos ad Cyrum perducturū,
 prohibiturūq; quò minus reliqua incendāt, aut regi, quæ
 de Cyri copijs explorata haberent, renunciare possint.
 Hæc cum Cyrus audisset, existimauit id è re sua magnope-
 re futurum: quare à ducibus singulis iussit eum copiarum
 partem accipere. Orontes ubi equites præstò sibi fore pu-
 tauit, ad regem epistolam scribit, se propediè cum quam
 posset maxima equitum manu affuturū, imperaret modò
 ille equitibus suis, ut se tanquam amicū reciperent. Et pri-
 stinam amicitia in memoriam redegit: epistolam uerò cer-
 to ac fideli (ut ipse existimabat) homini, ad regem per se-
 rendam tradit. Eam ille ut primū accepit, Cyro ostendit.
 Quam cum Cyrus legisset, primū comprehendit Oron-
 tem iubet, deinde accersit in prætorium de Persarum nu-
 mero VII. dignitate & honore apud se longè principes.
 Ad hæc Græcorum duces iubet grauem armaturam ad se
 ducere, eamq; in præsidijs circa prætoriū locare. Cumq;
 illi cum III. M. grauis armaturæ peditum præstò fuissent,
 Cyrus Clearchum in consilium adhibuit, quòd sanè &
 ipsi, & item cæteris Persis, dignitate longè reliquos Græ-
 cos antecire uidebatur. Atq; ille quidè cum concilium iam
 dimissum esset, iudicium de Oronte quo factum esset modo
 amicis narrauit: neque enim id iussus erat reticere. Aie-
 bat igitur Cyrum hinc dicendi initium fecisse: Vos amici
 huc accersi iussi, ut de uestra sententia, quod dijs & homi-
 nibus

Cyri oratio.

nibus probari possit, de Oronte statuã. Hunc primũ pater sub imperio meo esse uoluit: postea uerò, cum in regnũ frater meus successisset, eius suasu (sic enim ipse mihi confessus est) aduersus me, cum Sardinum arcem obtineret, arma cepit: cuius ego bello iniuriã persecutus, effeci ut de cætero ab armis sibi quiescendũ putaret: deinde data & accepta fide, in fidem eum & amicitiam recepi. Hæc præfatũ, ad Orontẽ cõuersum dixisse: Num te ego ulla iniuria affeci? Cui cum ille respondisset, prorsus nulla: Atqui, inquit Cyrus, nulla, ut ipse fateris, à me iniuria lacestitus, facta ad Mysos defectione, pro uirili tua fines meos infestos reddidisti? Ita factũ est ut dicis, inquit Orontes. Tum Cyrus: Nonne ubi quantò esses potentia inferior nosti, in Dianæ uenisti, atq; ibi deprecando me, ut te poenituisse putarem adduxisti? fidemq; in posterum dedisti, atq; accepisti? His cum Orõtes assensus esset, Qua igitur mea, inquit Cyrus, iniuria commotus, nouas mihi insidias, quas inficiari in nullo pacto potes, faciẽdas putasti? Cumq; ille, prorsus nulla, respondisset: Fateris igitur, inquit Cyrus, te planè fuisse in me iniuriũ. Et quĩ, inquit ille, negare possum? Tum rursus Cyrus: Possisne, si tibi nunc ignoscã, & fratri meo hostis, et mihi ipsi fidus amicus esse? Atqui ut maximè essem, quĩ tibi, inquit, Cyre uideri possem? Tunc Cyrus ad eos qui aderant cõuersus: Hic quidẽ, inquit, hæc fecit et hæc dicit: uestrũ uerò dic tu Clearche primus quid censeas. Tum Clearchus: Hunc ego, inquit, hominem primo quoq; tempore de medio tollendum censeo, ne nobis scilicet ab eo cauendum sit, atq; ut ocioso animo ab hac parte, de premijs eorum, qui ultro nobis amici sunt, liceat cogitare. In hanc sententiam & cæteros cõmemorabat Clearchus isse

quare Cyri iussu uniuersi, atque in his aliquot eius cognati, hominem zona apprehensum, paucis quibus id erat negocij datum, ad supplicium ducendum tradidere. Transcunti, qui antè uenerari consueuerant, nihilominus et tunc ad terram Persico more prou honorem habuerunt. Deductus quidem est in Artapatæ, cui ex omni apparitorum numero maximam Cyrus fidem habebat, tabernaculum. Neq; postea quisquam eum aut uiuentem, aut mortuum uidit, neque quo mortis genere interierit, quisquam affirmare potuit: alij alia suspicati sunt. Eius quidem nunquam sepulchri ullum extitit uestigium. Post hæc progreditur Cyrus per Babyloniam M. pass. XLVIII. Ac cum tertia castra posuisset in campis, media serè nocte copias suas, tum Græcorum, tum barbarorum recensuit: regem enim putabat postero die manè cum exercitu pugnandi causa affuturum: ac dextro quidem cornu Clearchum, læuo Menonem Theßalū præfecit. Ipse cum suis mediam aciem tenuit. His ita constitutis, postero die, prima luce, persugæ à regijs castris Cyrum de toto regis exercitu docuerunt. Hic ille ducibus ac centurionibus Græcorum ad se uocatis, cum illis de pugne ratione consilium capiebat, atque hac tunc eos oratione confirmauit: Ego uos Græci, nō quòd mihi barbarorū auxilia deessent, huc adduxi: uerū idcirco uestra mihi opera utendum existimaui, quòd uos quemuis barbarorū numerū anteire putauit. Vobis igitur uidendum est, quo iure ea qua fruimini libertate, et cuius ego gratia uos beatos esse arbitror, digni etiā in posterum habeamini. Hoc enim uobis persuasum uelim, me libertatem ipsam multò quàm quæ habeo omnia, ac si ea longè essent ampliora, pluris facere. Quò uerò, quod certaminis

Cyri oratio.

taminis genus uobis subeundum sit, intelligatis, ego uos id planissimè docebo. Multitudo quidem magna est, & magno cum clamore impressionem facit: ea si uos sustinueritis, pudet dicere quales sitis nostros cognituri. Equidem si uiros uos fuisse, & in fracto animo perspexero, cum domū redire uolueritis, ita dimittam, ut multis fortuna uestra inuidenda sit. Sed profectò efficiam, ut uestrum plurimi mecum, quàm in patria esse malint. Hic Gaulites qui Samo exulabat, uir Cyro fidus, Atqui, inquit, Cyre sunt qui dicāt te nūc multa polliceri, dum incertus est & periculosus rerū exitus: ubi uerò rem feliciter gesseris, tibi omnia ex animo dilapsura. Alij, neque si memineris, & maximè uelis, eas te opes habiturum, ut singulis quæ promiseris præstare possis. Quæ cum accepisset Cyrus: Atenim, inquit, paternum nobis uiri fortissimi, imperium est. Ad austros, ad ea usq; loca, in quibus propter æstus nulli homines habitare possunt. Ad septentriones, in quibus propter frigora. Quicquid inter hos fines medium est, totum in eorum potestate est, quos frater de amicorum suorum numero illis regionibus præesse uoluit. Quòd si nos uicerimus, amicos ego meos, pro illis, eorum locorum compotes, uti æquum est, faciam. Quamobrem tantum abest ut defuturum sit quod dem, ut magis uerear ne quibus dem desit. Insuper uobis Græcis auream etiam coronam dabo. Hæc cum illi audissent, & ipsi alacriores redditi sunt, & alijs quæ acceperant renunciarunt. Venerunt autem in eius tabernaculum duces aliquot, & ex Græcis nonnulli, ut ex Cyro nominatim cognoscerent, si uicissent quid premij laturi essent: quos Cyrus omnes optima spe plenos dimisit. Sedenim qui cum eo tunc sunt congressi, omnes au-

tores erant, ne ipse prælium iniret, sed in extrema acie in subsidijs consisteret. Atque hic Clearchus: Putas ne, inquit, Cyre, tecum fratrem in pugna congressurum? Non medijsfidius, si Darij & Parysatidis filius, & meus, inquit, frater est, hæc ego illi sine pugna eripiam. Ac in ea quidem recensione, ex Græcis censa tunc sunt scutorum X. millia, & CCCC. Peltatorum duo millia, & CCCC. Ex barbaris qui cum Cyro uenerant C. millia hominum. Currus falcati circiter XX. At in hostili agmine esse dicebantur, militum duodecies centena millia, & currus cum falcibus CC. Sed amplius in præsidij pro regijs castris instructa erant equitum VI. millia, quibus Artageses præerat. Regij uerò exercitus quadrifariam diuisi: ter centenis hominum millibus singuli duces summa potestate imperabant: atque hi fuere, Abrocomas, Tissaphernes, Gobryas, Abraces. Sed tota ex hac multitudine noningenta tantum millia prælio interfuerunt, & currus cum falcibus C. & L. nam Abrocomas ex Phœnice ueniens diebus V. post pugnam, regem est assequutus: quod cum ex ijs intelligi potuit qui ante prælium à rege ad Cyrum profugerant, tum ex ijs qui post pugnam ex hostibus capti sunt. Hinc Cyrus unis castris millia pass. XII. cum copijs omnibus Græcorum ac barbarorum instructis processit. Existimabat enim eo ipso die regem prælium commissurum: aberat siquidem hinc non longius quam quò posset dimidia diei unius parte perueniri, fossa passus alta quinque, treis lata, quæ campos sursum uersum ad pass. circiter XLVIII. millia, usque ad Mediæ muros diuidebat: qua in parte aluei erant à Tigri amne ducti III. ingenti altitudine, ac pass. XX. latitudine, per quos frumentaria nau-

nauigia commodè agi poterant: ac hi quidem aluei in Euphratem influunt. Singulorū uerò aliquanto breuius est IIII. millibus spatium: pōtibus hi per interualla iungūtur. Angustus callis inter fossam & flumē medius, ad Euphratem ducebat, nō amplior is XX. pedum latitudine. Fossam eam rex munimenti causa agendam curarat, accepto primo de Cyri aduentu nuncio. Sedenim Cyrus cum exercitu ijs locorum difficultatibus superatis, iam intra fossam castra habebat. Ac eo quidem die rex non prodijt in pugnam, sed cedentium tum hominum, tum equorum uestigia cernebantur. Ibi Cyrus uatem Silanum Ambracioten ad se uocatum Daricis ter mille donauit, quòd undecimo die antè, proximis X. diebus regem, cum id ex eo quaereretur, praelium commissurum negasset. Cui Cyrus responderat, non praeliaturum certè illum si intra X. dies non esset congressus: quòd si id euentu ipso uerum esse cognouisset, talenta se illi X. receperat daturum. Quare cum X. ipsi dies præterijissent, pecuniam dissoluit. Cùm uerò copiae uniuersæ, rege nihil omnino prohibente, fossam transmisisissent, & Cyrus & item alij illum pugnandi consilium abiecisse putarunt. Quare iam ociosius postero die Cyrus iter faciebat: quin & tertio iam die ipse curru uectus est, paucos, habens ante se qui ordinem seruarent. Multitudo quidem confuso agmine procedebat, & arma magna ex parte plaustris & iumentis uehebantur. Sub eam uerò horā, qua forum multitudine compleri consueuit, cùm iam locus propè esset ubi castra ponere constituerat, aduolat sudanti equo Pagyas Perses, ex ijs unus quibus Cyrus maximam fidem habebat. Ut quisque ei sit obuius, & Barbarica & Græca uoce

clamat, adesse regem cum ingenti exercitu, neque aliter instructum quam si confestim sit signa collaturus. Ibi magna cum Græcos, tum cæteros inuasit trepidatio, cum futurum putarent, ut se inordinatos aggredereetur. Hic Cyrus lorica induit: cumq; de curru in equum arreptis missilibus desilisset, alijs denūciauit ut arma caperent, ac suo quisque loco in acie consisterent: atque illi impigrè constituerunt. Clearchus dextrum cornu proximè ad Euphraten, Menon læuum, mediam aciem. reliqui tenuerunt. Proxenus iuxta Clearchum, cæteri deinceps ordine. Græcorum hæc acies fuit. At ex barbaris ad mille equites Paphlagones, prope Clearchum in dextro cornu steterunt: atq; eadem in parte Græci omnes qui cum cæteris erant. In sinistro uerò Ariæus Cyri præfectus cum reliquis barbaris. Cyrus in principijs, & cum eo equites DC. grandibus lorice omnes, & femorum munimentis ac galeis muniti: solus Cyrus nudo capite pugnam expectabat. sed & alios aiunt Persas nudis capitibus prælia inire. Equi sanè omnes frontis ac pectoris munimenta habebant: equites ipsi Græcis gladijs utebantur. Erat iam meridies, neque hostes adhuc conspici poterant. At enim cum iam ad uesperasceret, pulueris ueluti globus conuolui cœptus, in modum albicantis nebulae: atque is paulatim per totum campum, mutato iam in atrum colore, se diffudit. Cum uerò propius accessissent, æris primò splendor micare, deinde spicula, ac ipsi etiam militum ordines cerni potuerunt. Erant in læuo hostilis aciei cornu equites albis lorice tecti, quibus Tissaphernes imperare dicebatur. His proximi erant cetrati: succedebat grauis armatura, scutis cratitijs ad imos usq; pedes protecta: Aegyptios esse hos aiebant.

aiebant. Inde equites & sagittarij, atq; hi omnes per gen-
 tes descripti singillatim, quadratis agminibus, ac ex omni
 parte plenis procedebant. Præibant currus, magnis sin-
 guli interuallis, qui falcati appellantur: falces his ex dola-
 bris ad imos currus in obliquū affixæ prominebant, ter-
 ram deorsum spectantes, quò facile in quæcunq; incidis-
 sent, diuiderent. Consilium etenim fuit ad Græcorū aciem
 sternendam, eos primo congressu immittere. Ac *Cyrum*
 quidem opinio sua fefellit, quòd Græcos pro concione an-
 tea adhortatus fuerat, ut barbarorū clamorē in prima im-
 pressionem sustinerent: neq; enim illi cum clamore, sed ta-
 citi, ac quoad eius fieri potuit sedatè, ac æquabili gradu
 in pugnam processerunt. Ibi *Cyrus* in principia progres-
 sus cum *Pigrete* interprete, tribusq; aut quatuor alijs, *Cle-*
archo in clamabat, ut in mediam hostiū aciem, qua in par-
 te rex erat, agmen suum ageret: quòd si, inquit, illic uice-
 rimus, tota nobis res cōfēcta fuerit. *Clearchus* etsi mediæ
 aciei hostilem globum cernebat, atq; ex *Cyri* uerbis intel-
 ligebat, mediam aciem in qua erat rex, lōgè ultra Græco-
 rum leuū cornu extendi, cum tanto superior numero ho-
 stis esset, ut media eius acies longo interuallo cornu leuū
Cyri relinqueret: non potuit tamen adduci, ut dextrum
 cornu à fluminis ripa introrsum retraheret, cum maximè
 metuere ne utrinq; ab hostibus cingeretur. Quare id u-
 num *Cyro* respondit, sibi curæ fore, ut quamcōmodissimè
 omnia gereretur. Interea barbari pedetentim accedebāt:
 Græcorum uerò ordines quandiu in eodem loco perman-
 serunt, alijs subinde atq; alijs superuenientibus impleban-
 tur. *Cyrus* obequitans modico ab acie interuallo, & suas
 eminus copias, & hostiles intuebatur. Hunc à Græcorum

Currus falcati.

ordinibus Xenophon Atheniensis cōspicatus, obuiā procedit, rogat nunquid denūciet: qui paululū cūm hæsisset, renunciari omnibus iubet, in sacris ritè litatū. Dumq; hæc diceret, fremitu inter ordines coorto, causam quæsiuit. Respondit Xenophon, secundā iam tesseram tradi. Hic ille admiratus quis eam prodidisset, quænam esset rogauit: Iupiter, inquit, seruator, & uictoria. Tunc ille: Omen, inquit, accipio, atq; ita esto. Hæc cūm dixisset, in suum se locum recepit. Iam uerò tria, aut quatuor ad summū stadia acies utraq; distabat, cūm Græci signo dato priores in aduersos iere: atq; hîc cūm longius promouissent principia, posteriores ordines cūm laxati fluctuarent, cursu præcurretes consequebantur. Tunc clamorem cuncti bellicum sustulerunt, cunctiq; se ad cursum pariter incitarunt. Non desunt qui dicant, ad equos incitandos clypeos hastis percussos. Nullum adhuc telum iactum fuerat, cūm barbari equites fuga effusissima terga uerterunt: quos Græci acerrimè insectabantur, cūm tamen se clamitantes uicissim monerent, ne nimiam in cursu celeritatem susciperent, atque ut potius ordinibus cōseruatis sequerentur. Interea in hostium acie currus temerè, excussis aurigis, partim eorum per hostes, partim per Græcos trahebantur. Hos multi cūm præuidissent, sistebant: fuit etiam qui repente tanquam in curriculo percussus obstupesceret, neque tamen grauius fuerit affectus: quando neq; Græcorum alius quisquam, hac in pugna quicquam passus est, præterquam quòd in leuo cornu dicebatur nescio quis sagitta percussus. Cyrus cū Græcos ex sua aciei parte uincētes cerneret, hostemq; acriter insectantes, magnā certè lætitiā cepit: iamq; ab his, qui circa eum erant, rex fuerat salutatus, non tamen cupi-

eupidè est hostem insequutus, sed stipatus conferto equitum DC. globo, quid facturus esset rex, expectabat. Illum etenim sciebat Persici exercitus mediâ aciem tenere, cùm & cæteri, qui barbaris præessent, medium semper inter suos ordines locum obtinerent: quòd ita se tutiori loco esse putarent, si suorum robore utrinq; muniti essent: simulq; id commodi in ea re inesse, quòd dimidio breuiore tempore, quæ à se denunciari suis uoluissent, utrocunq; perferrì possent. Verùm media regiæ aciei pars ultra sinistru Cyri cornu procurrebat: in hanc ex aduerso nulla facta impressio fuerat. Quare cùm Cyrus regem animaduertisset curuatis ordinibus in eam partem, quæ hoste uacabat, incumbentem, ueritus ne si in longiorem ambitum se explicuisset, Græcorum terga cederet, in eum cum globo suo inuectus est, ac primo statim impetu regios ordines fundit. VI. hostium millia de cohorte prætoria in fugã uertit, eorumq; ducem Artagesen sua manu occidisse dicitur. Ut illi terga uertere, Cyri manus dum eos urget auidius, iam confidentius ordinem deserit: pauci tamen cum Cyro remanserunt, nempe hi, qui eius contubernales appellabantur. Interea Cyrus regem suo incinctum globo conspicatus, continere se amplius nequit, Video, inquit, hominem: statimq; in eum inuadit, infesta hasta per loricam pectus uerberas. Quod se uulnus Ctesias medicus curasse refert. Ibi tragula ex hostili acie nescio quis Cyrum aliè sub oculo uulnerat. Pugnatur utrinque acriter, dum suum utraque pars regem protegit. Ctesias quidem, qui ceciderint circa regem, memorat: in illis enim fuit partibus. In his cùm Cyrus ipse, tum ex eius cohorte VIII. uiri fortissimi occubuerunt. Hic Artapates eorum qui cum sceptro

Cyri interitus.

Cyros apparebant, fidelissimus, posteaquã Cyrum humi iacentem uidit, ex equo descendisse fertur, & ad eius se cadauer abiecisse. Hunc sunt qui dicãt, regis iussu supra Cyri corpus iugulatũ: alij, ipsum sibimet latus acinace cõfodisse: erat enim ei aureus acinaces, ut qui & torquem gestaret, & armillas aureas, ut quiuis ex Persarũ optimatibus, cum esset ob fidẽ ac beneuolentiã in summo apud Cyrum honore. Hunc Cyrus uitæ exitũ habuit, uir, cõsentienti omnium qui cum eo uixerãt iudicio, unus post maiorem Cyrum, ad regnandum imperandumq; maximẽ factus. Is primum cum puer esset, omni puerilium exercitationum genere, & fratri & æqualibus cæterisq; quibus cum educabatur, præstitit. Nam in Persis Principum liberi ad ipsas regie fores erudiuntur, ubi multa illis summæ cõtinentiæ documenta suppeditant, cum nihil unquam scõdum, uel obscõenum aspiciant, aut audiant: cum uerò alios honoribus, probris alios à rege affici uideãt, statim à pueris cum parendi, tum bene imperandi exemplis imbuuntur. In ea se disciplina Cyrus præcũctis æqualibus suis maximẽ docilem præbuit: idemq; senioribus, multò etiam quàm qui inferiore erãt fortuna, promptius parebat: equos studiose alebat, atq; his utebatur scientissimẽ. In armorum studijs, iaculis ac sagittis mittendis, tantum consequabatur, ut in eo tyrociniõ ac meditatione longo interuallo cæteris antepõneretur. Puber uerò factus, ad uenationem studiosissimẽ animum adiecit: in qua pericula unus omnium fortissimẽ adibat, atque adeo ut ursum aliquãdo in se ruentem nihil extimuerit, sed cum eo congressus, ab equo quidem fuerit abstractus, & uulnera acceperit, quorum etiam cerni cicatrices poterant: feram tamen peremerit, eumq; qui sibi

Principum liberorum in Persis disciplina.

sibi primus in eo certamine auxilium tulerat, perhonorificis præmijs affecerit. Postea uerò quàm Lydia ei à patre, magna Phrygia, & Cappadocia, & eorum omnium qui in Castoli campos conueniunt, imperiũ decretum est, primũ facile omnibus declarauit, se nihil fœderum, pactorum, ac promissorum omnium religione antiquius habere. Quare eximiam ei fidem cum ciuitates, quæ in eius potestate erant, tum alij omnes populi habebant. Neq; hostes etiam ipsi, si quid cum Cyro pepigissent, ne quid præter compositionis ius paterentur, metuebant. Quam ob rem ubi Tissapherni bellũ intulit, ciuitates cunctæ ultro, præter Milesios, ad Cyrũ defecerunt. Nam Milesij, quòd exulum causam nollet negligere, ei se credere ueriti sunt. Id enim præ se ferebat, ac prædicabat, multoq; magis re ipsa confirmabat, se eos ne in aduersis quidem rebus, atq; afflictæ fortuna, quos iam antè in fidem recepisset, destitutum. Perspicuum uerò omnibus semper fuit, id esse ei omnium antiquissimũ certamen, ut bene de se meritos beneficij, inimicos nocendi rationibus superaret. Neque ullum ei frequentius uotum esse consueuisse, multi prodiderunt, quàm ut tandiu uiuere liceret, donec & amicorum beneficia, & inimicorum iniurias uinceret. Quare uni ei ex omnibus ætatis nostræ hominibus, multi mortales pecuniam, urbes, corpora etiam sua tradere cupiebant. Neq; tamen uerè quisquam dixerit, improbis ac sceleratis hominibus impunitatẽ apud eum fuisse, cum in eos seuerissimè animaduerneret, atque adeo, ut in militaribus uijs multi passim offenderentur, quibus uel manus, uel pedes præcisi, uel effossi essent oculi. Quo fiebat, ut in toto Cyri imperio quietis omnibus ac pacatis, uel Græcis, uel barba-

ris, quicquid ex re commodoq; suo comportarent, tutissimæ essent itinera. Præ cæteris quidē, militari uirtute præstantibus hominibus, maximū honorem habebat. Primam in Pisidas & Mysios expeditionem suscepit: cui cum ipse etiam interfuisset, quos alacriter belli se periculis obijcere animaduertenter at, ijs earum quas armis subegisset prouinciarum imperia, & alia item præmia ac munera detulit. Quibus ex rebus efficiebatur, ut fortissimi quiq; fortuna etiam excellerent: cōtrā uerò timidi & ignaui, nihilo honestiores haberentur, quàm si illis seruitutem seruirent. Quam ob rem nunquam deerāt, qui ultrò se periculis offerrent, modò id Cyrum resciturum putarent. In primis uerò si qui aliquod iustitiæ documentum dedissent, eos sibi Cyrus multò magis locupletandos putabat, quàm quos lucri cupiditate teneri animaduertisset. Hinc meritò & adiumenta rerum gerendarum ei omnia undecunq; suppetebant, & firmissimo ac fidelissimo exercitu usus est. Duces enim & centuriones non pecuniæ cupiditate, sed uerissimæ disciplinæ amore, quam mensuris stipendijs multò utiliore ducebant, ultrò ad eum nauigarunt. Sed neque ille ijs unquam, qui alacriter imperata fecissent, se ingratum præbuit. Quare uni omnium optimi ac præstantissimi cuiusuis operis adiutores præstò erant. Quòd si quem uideret, aut bono modo rem familiarē augentem, atq; ea in re diligētem & callidū: aut regionem, cui præesset, dum bene eam constitueret, fructuosiorē multò reddentem, nihil ei omnino adimebat, quin eius industriam sua etiam liberalitate prosequeretur. Ex quo & libenter omnes labores suscipiebant, & partis bonis fidenter fruebantur: quo fiebat, ut nemo quantum possideret, Cyrum celaret.

celaret. Neq; enim cuiquam apertè quærenti inuidebat, sed clàm coactam pecuniam uindicabat. Ac eorū quidem commodis quos in amicitiam suam recepisset, quosq; sibi beneuolos, & ad opem ferendam (quodcunq; suscepisset negocium) promptos esse intelligeret, omnium consensu studiosissimè seruebat: quandoquidē cuius rei causa aliorum ipse amicitiam magnopere sibi necessariam esse ducebat, quò scilicet rerum gerendarū socios & adiutores haberet: eadem etiam in re amicis, ubi eorum tempora postularent, opitulando gratiā referendam putabat. Dona autem, quæ unus omnium plurima accipere cōsueuerat, omnia inter amicos pro cuiusq; uitæ ac temporū conditione diuidebat. Quin & quæ sibi ornamenta uel ad belli usum, uel ad elegantiam uestitus mittebantur, elargiebatur. Quo in genere hoc eius dictū celebratur: Non posse suū unius corpus ijs omnibus ornari: amicos uerò egregiè ornatos, præclarum se homini ornatum putare. Atenim quòd amicos beneficijs uinceret, cū tantò illis esset potentior, nihil fortasse mirū uideatur: quòd uerò cura, & in bene de illis merendo alacritate, eosdem longo interuallo superaret, id enim uero mihi laude & admiratione summa dignū uideri solet. Quoties enim uini quod esset optimū & præstantissimum nactus, semiplenos cantharos ad suos mittebat? quòd se nescire diceret, quādo eo melius nācisci posset. Hoc igitur dicebat is, cui negocium datum esset: Tibi Cyrus mittit, teq; ut id hodie cum ijs bibas quos maximè diligis, rogat. Quoties semesos anseres? Quoties panes dimidiatos, & huius generis alia mittebat? Quæ qui ferebant, Hæc tibi, aiebāt, Cyrus impertitur, quòd ipsi iucundissima fūere. Quoties in magna pabuli penuria, quòd

Cyri de amicis
bene merendi
studium.

sibi facilius comparatu esset pabulum, propter pabulatorum multitudinem ac diligentiam, ad amicos mittebat, atq; id equis, ut suis, quibus ueherentur, apponerent hortabatur, ne illi dominos esurientes ueherent? Quoties in uia, multis spectantibus dedita opera ad se amicos uocabat, cumq; illis secretò loquebatur, ut quibus honorè haberet testificaretur? Quare ex omnibus quos ego audierim, uel Græcis, uel barbaris, neminem statuo plures unquam amicos habuisse. Cui rei & illud documento est, quòd à Cyro, qui sub alieno erat imperio, nemo unquam ad regem defecit, uno Oronte excepto: quem tamen rex dum sibi fidelem putat, Cyro penè, quàm sibi amiciorem inuenit. Ab ipso uerò rege ad Cyrū, bello suscepto, quàm plurimi perfugère, atq; hi maximè regi familiares, quòd uirtuti suæ maiorem à Cyro, quàm ab ipso rege honorem habitum iri putarent. Magnum autem & id, quod ei in exitu uitæ accidit, argumentum est, eum & fuisse bonum, & rectè iudicare potuisse qui fideles essent, & beneuoli atq; firmi, quòd eo moriente amici omnes, & contubernales pro eo pugnantes ceciderunt, præter Ariæum. Is enim cum in læuo cornu equitatu præesset, ubi Cyrum cecidisse comperit, integris copijs suis aufugit. Cyro tunc & caput, & dextera manus abscissa est. At rex cum exercitu hostem insequens, in Cyri castra incidit. Ariæus non prius cum suis fugere destitit, quàm ad ea unde paulò antè discessum fuerat, castra peruenit: quæ sexdecim ferè millia passuum ab eo loco, quo prælium commissum est, absuerunt. Rex interim cum suis castra diripit, ac Cyri ipsius pallacam Phocaicam, eximia specie, ac prudentia etiam, uti fama ferebatur, mulierem abducit. Nanq; altera natu

minor

minor Mileſia, à regia cohorte capta, nuda effugit, ſeque ad eas Græcorum turmas recepit, quæ fortè inter impedimenta cum armis ſteterant. Et illi quidem contrà ſtantes, multos eorum occiderunt qui caſtra diripiebant: nonnulli etiam eorum occubuerunt, neque tamen fugerunt, ſed et illam tutati ſunt, et cæteros homines, reſque omnes quæ ea in parte fuerunt, ſeruarunt. Erat inter regem et Græcos XXX. ſerè ſtadiorum interuallum. Et Græci quidem cum uictos à ſe omnes putarèt, urgebant: Barbari contrà quaſi ex omni parte uiciſſent, ſe totos ad prædam couertèrant. Vbi uerò et Græci regem cum ſua manu ad impedimenta perueniſſe cognouerunt, et rex à Tiſſapherne certior factus eſt, uiciſſe ſua ex parte Græcos, ac ſuſos perſequi, rex copias ſuas colligit et componit. Clearchus et Proxenus, qui loco proximi erant, deliberant, nunquid uniuerſis caſtris opem ferant, an copiarum tantum partem mittant. At rex interea ita ſuos inſtruebat, ut à tergo impreſſionem factururus uideretur: quare Græci collecti, in quam ille partem minaretur, ea aut ui perumpere, aut hoſtis irruptionem ſuſtinere parati erant. Sed ille, quàm paulò antè progreſſus fuerat, extra læuum Cyri cornu, inde retractis ijs qui in pugna ad Græcos perſugerant, et intra ſuum agmen Tiſſapherne recepto, retroceſſit. Tiſſaphernes in primo congreſſu non ſanè fugerat, ſed cum ſecundum flumen peltatos Græcorum inuaſiſſet, neminem planè interfecit: quin Græci cum ſe in duas partes diuiſiſſent, eius cohortem cum gladijs, tum miſſilibus urgere cœperunt. Imperabat peltatis Epiſthenes Megalopolitanus, uir cum primis prudens et fortis: eo factum eſt, ut Tiſſaphernes inferior diſceſſerit. In Græcorum uerò caſtra

cum incidisset, ibi regem offendit, quo cum instructo agmine profectus est. Ac ad læuam cornu Græcorum cum propius accessissent, ueriti sunt Græci ne se inuaderent, ac utrinque explicatis ordinibus circumuentos cæderent: optimum igitur factu uidebatur, si illud ipsum cornu ita porrigerent, ut flumen à tergo haberent. Dum id consilij in eum, rex in eos haud alia forma aciem dirigit, quam qua antè congressus fuerat. Illi simulac barbaros ita instructos appropinquare senserunt, per pæanem patrio ritu signo dato, eos multò alacrius etiã quam antè adorti sunt. Barbari nusquam impetum sustinentes, effusius multò quam paulò antè fugam fecerunt. At hi cum usq; ad uicum quendam insequuti essent, paululum substiterunt: ob eam nempe causam, quòd regis equestres copie, sine ullo peditatu collem qui supra eum uicum erat, tam latè insederant, ut totus ab equitibus teneretur: quare cunctati sunt primum, quid ageretur incerti. Et se regale signum uidere dicebant, auream aquilam, in pelta ad summam hastam alligata. Verum cum subire aduersum cliuum Græci cœpissent, diffugientes barbari quàm quisq; poterat, dissipatis ordinibus eum collem deseruere. Quem etsi præsidio nudatum, dilapsis iam omnibus equitibus Clearchus conspicatus est, tantisper tamen milites suos continuit, dum Lycius Syracusanus, & alius quidam, quos speculatum miserat, quæ in colle comperissent, renunciarent. Ac Lycius rediens, hostes nunciat quammaximè citatis equis fugere. Verum cum iam propè esset ut occideret sol, armis depositis quiescendum putarunt: ac tunc primum admirari cœperunt, quòd neque Cyrus, quem perisse ignorabant, neque ex eius comitatu quisquam iam adesset. Illum tamen uel hostes,

stes insequi, uel relictum à tergo statim adfuturum opinabantur. Inter se uerò consultabant, ad eum ne locum impedimenta adducerent, an uerò in pristina se castra reciperent: placuit postremò in castra redire. Ad tabernacula igitur sua, sub ipsum coenae tempus peruenerunt. Et hic diei illius exitus fuit. Offenderunt autem cùm cæteras multarum rerum copias direptas, tum quicquid potulentum, aut esculentum fuerat: atque inter hæc plaustra farina uinoq; onerata CCCC. quæ Cyrus reseruabat inter Græcos diuidenda, si fortè exercitus penuria laboraret. Quæ sanè omnia regiæ copiae diripuerant, eamq; ob rem ex Græcis quamplurimi incœnati pernoctarunt, cùm omnes etiam impransi essent. Rex enim se ostenderat, antequàm cibi capiendi potestas esset. Atque hanc quidem noctem ad hunc modum egère.

XENOPHONTIS DE CYRI MINORIS EXPEDITIONE LIBER SECUNDUS, Romulo Amasæo interprete.

Vem admodum ad se Cyrus Græcorum copias euocarit, suscepta aduersus Artaxarxem fratrem expeditione: quem admodum deinde prælium sit cõmissum, ac in eo Cyrus ceciderit: & Græci postremò uicisse se omni ex parte, ac Cyrum uiuere existimantes, in castra reuersi pernoctarint, superiore libro expositum est. Postero uerò die prima luce cùm duces in unum cõuenissent, uehementer admirari cœperunt, quòd neque nuncium ad se, quid factò opus esset, mitteret, neque ipse